

автономна структура просто не вписувалась в систему авторитарного керівництва, яку вибудовували лідери РСФРР. Однак сама діяльність ГУ РСЧПФ України ще потребує докладнішого вивчення. Зокрема, слід уточнити перелік частин і організацій, що підпорядковувались управлінню, їх персональний склад та наявність техніки. Для цього потрібно продовжити пошуки в архівах, насамперед в Російському державному військовому архіві та Центральному державному архіві вищих органів влади і управління України.

1. Мараев Р.В. *Рабоче-Крестьянский Красный Воздушный Флот Украины* / Р.В. Мараев // *Аэрохобби*. – 1994. – № 1. – С. 16–18. 2. Савин В.С. *Авиация в Украине. Очерки истории* / В.С. Савин. – Харьков: Основа, 1995. – 264 с. 3. Хайрулин М.А. *Военлеты погибшей империи. Авиация в гражданской войне* / М.А. Хайрулин, В.И. Кондратьев. – М.: Эксмо, Яуза, 2008. – 432 с. 4. *Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі – ЦДАВОВ України)*, ф. 2, оп. 1, спр. 136. 5. *ЦДАВОВ України*, ф. 1122, оп. 1, спр. 9. 6. *Российский государственный военный архив (далі – РГВА)*, ф. 25860, оп. 1, д. 445. 7. *ЦДАВОВ України*, ф. 4588, оп. 1, спр. 55. 8. *РГВА*, ф. 25860, оп. 1, д. 454. 9. *РГВА*, ф. 25860, оп. 1, д. 456. 10. *РГВА*, ф. 25860, оп. 1, д. 436. 11. Харук А.І. *Деякі питання розбудови авіаційної промисловості в Україні (1916–1918 рр.)* / А.І. Харук // *Вісник НТУ “Харківський політехнічний інститут”*: зб. наук. пр. – Темат. вип.: *Історія науки і техніки*. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2008. – № 8. – С. 164–170. 12. *РГВА*, ф. 25860, оп. 1, д. 446. 13. *РГВА*, ф. 25860, оп. 1, д. 28. 14. *ЦДАВОВ України*, ф. 2, оп. 1, спр. 136. 15. *РГВА*, ф. 25860, оп. 1, д. 446. 16. Харук А. *“Анатра”*: літаки Одеського авіабудівного підприємства / А. Харук, В. Кондратьєв, М. Хайрулін. – К.: Темпора, 2008. – 80 с. 17. *РГВА*, ф. 29, оп. 4, л. 232.

УДК 930.1:94(477)

С.В. Конюхов

Національний університет “Львівська політехніка”

ДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРАЙОНОВОЇ ГРУПИ ОУН НА ЖОВКІВЩИНІ НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

© Конюхов С.В., 2012

Досліджено важливе питання про участь ОУН у Другій світовій війні. Вказано на те, як була організована мережа ОУН, яку мету ставила перед собою ця організація та в який спосіб реалізовувала цю мету. Проаналізована діяльність членів ОУН на Жовківщині з 1 вересня 1939 р. до 22 червня 1941 р.

The article is devoted to investigating the important issue of OUN's part in the Second World War. It is pointed out the way the network of OUN was organized, its aim and ways of achieving this aim. It is analyzed the activity of the members of OUN in Zhovkva region from the 1st of October 1939 till the 22nd of June 1941

Творення Української держави, усі аспекти боротьби за її незалежність завжди цікавили широкі верстви громадськості та дослідників історії. Надзвичайно цікавим, хоч і дуже драматичним, видається період 1939–1941 рр. Політичні зміни, які відбулися у цей час, вплинули на тактику та методи діяльності борців за українську національну ідею. Саме початок Другої світової війни продиктував членам ОУН нові цілі, мобілізував їх діяти дещо по-новому. З огляду на це, аналіз їхньої діяльності у 1939–1941 рр. є важливим. Він допоможе пояснити і подальшу діяльність українських націоналістів та дасть ключ до розуміння участі ОУН у Другій світовій війні.

Обране для дослідження питання є на часі ще й тому, що у сучасному суспільстві дискусії щодо ідей та діяльності українських націоналістів є найбільш політично загостреною проблемою недавнього минулого. Питання може бути поставлене так: чи варто включати до героїчних традицій

вітчизняної історії боротьбу українських націоналістів із окупантами; чи вважати діяльність оунівців внеском у перемогу над ворогом у роки Другої світової війни? Враховуючи зацікавленість у суспільстві, гостру полеміку у сучасному політичному середовищі, попередній висновок Урядової комісії, який "...полягає у з'ясуванні питання, яким повинно бути офіційне ставлення сучасної влади до підпільно-повстанських структур, що боролися за незалежність України у минулому" [1, с. 46], вважаємо, що аналіз діяльності українських націоналістів на Західній Україні на початковому етапі Другої світової війни є **актуальним** і потребує дослідження. Важливо з'ясувати особливості діяльності ОУН на тих теренах України, які напередодні та під час Другої світової війни опинилися під владою різних держав. Як відомо, у той час влада переходила з рук у руки на Сході Галичини. Щоб дати належну оцінку діяльності оунівців, важливо простежити за їхньою реакцією на зміну політичного режиму та з'ясувати, чи послідовними були вони у досягненні свого завдання – у відстоюванні національних інтересів.

Діяльність ОУН на території Східної Галичини сьогодні є в полі зору багатьох дослідників історії. За останні роки з'явилося чимало праць, присвячених цій темі. Здебільшого науковці цікавляться тематика міжвоєнного періоду і спротив полонізації з боку українських націоналістів або ж період німецько-радянської війни і роль ОУН-УПА у ній. Натомість менше досліджено часи радянської окупації галицьких земель у 1939–1941 роках. Хоча вже є певні історичні розвідки, що стосуються цього періоду. Так, К. Курилишин у монографії "Українське життя в умовах німецької окупації (1939–1944 рр.)" [2] проаналізував матеріали україномовної легальної преси у 1939–1944 роках. Історики В. Баран, В. Токарський дослідили політичні і соціально-економічні процеси, які відбувалися на західноукраїнських землях у 1939–1941 рр., однак лише побіжно згадують про діяльність ОУН на початку Другої світової війни у своїх працях [3].

Є поодинокі розвідки й діяльності ОУН на Східній Галичині, зокрема на Жовківщині. Досить чітко окреслена політична ситуація цього регіону у праці "Жовківщина. Історичний нарис" [4].

Однак діяльність ОУН на території Жовківщини у 1939–1941 рр. досліджена недостатньо.

Наукові публікації, які стосуються цієї тематики, лише частково подають інформацію про діяльність українських націоналістів на Жовківщині у 1939–1941-х роках [5–7]. У зв'язку з цим виникає низка запитань, які потребують глибшого вивчення. Зокрема, потрібно з'ясувати, як була організована мережа ОУН на Жовківщині та якими були дії українських націоналістів на початковому етапі Другої світової війни в період з 1 вересня 1939 – до 22 червня 1941 рр.

Мета роботи – простежити за особливостями діяльності ОУН на Жовківщині з вересня 1939 – до 22 червня 1941 рр. та визначити чинники впливу на діяльність ОУН. З'ясувати, яку основну мету ставила перед собою Організація українських націоналістів на початку Другої світової війни та як досягала своєї мети.

Розглядаючи діяльність ОУН на Жовківщині (у досліджуваній період вона мала назву "Жовківський повіт"), окреслимо межі досліджуваної території. Візьмемо до уваги те, що у 1934 р. Польща запровадила в Галичині нову адміністративну одиницю – збірну громаду – волость. Сільські громади Жовківського повіту були поділені на дев'ять волостей: Бутини, Воля Висоцька, Зіболки, Колодно, Крехів, Мокротин, Мости Великі, Надичі і Туринка. Спостереження за діяльністю ОУН на території кожної із цих волостей допомогли б створити цілісну картину про особливості дій ОУН. Зважимо й на те, що загальна кількість населення Жовківського повіту на 1 вересня 1939 року становила 101970 осіб, з яких українців було 75885, поляків – 7455, польських колоністів – 1220, латинників (україномовних римо-католиків) – 8400, євреїв – 7420, німців та інших – 1590. Отже, напередодні війни українці становили приблизно три чверті від усього населення Жовківщини, однак у самій Жовкві, де кількість населення становила 11100, українців було лише 3100 осіб, і вони були на третьому місці після євреїв (4270) і поляків (3500). Це означає, що підтримувати національну ідею могли не всі мешканці Жовківщини, а тим більше й самої Жовкви. Вважаємо, що цей чинник значною мірою впливав на діяльність ОУН. Члени ОУН, розуміли, що відстоюють інтереси не усіх мешканців Жовкви, а лише її частини, а отже, й чекати підтримки можуть не від усіх. Вони, очевидно, усвідомлювали й те, що навіть українцям Жовківщини було важко зорієнтуватися у складній політичній ситуації й правильно зробити свій політичний вибір.

З приходом красних військ більшовицька влада змінила адміністративний устрій. На території Жовківського повіту були створені три райони: Куликівський, Великомоствівський і Жовківський. Аналізуючи діяльність українських націоналістів, братимемо до уваги територію Жовківського району. Хоч загалом українці становили більшість населення, але відбувалися постійні посягання на їхні громадянські права [8, с. 93–94].

Для того, щоб правильно оцінити дії ОУН, звернемо увагу на те, що на “революціонування й активацію народних мас спрямована була стратегія боротьби ОУН...” [9]. Керівництво ОУН вважало, що українське питання може бути розв’язане внаслідок рішучих радикальних дій. Тому постійно відбувався вишкіл членів ОУН. З’ясуємо також, що первинно породило оунівський рух на Жовківщині. Ще напередодні Другої світової війни мешканці Жовківщини відчували національну і соціальну несправедливість з боку Польщі. Мешканець с. Мацошин Теодор Пелех згадує: *“Поляки, які зайшли до Галичини, самі викликували провокації і стягали на себе ненависть за погане трактування українського народу на українській землі”*. Теодор Пелех розповідає про знущання польських жандармів над українцями, про зверхнє ставлення до українців навіть пересічних поляків [10, с. 38].

Мешканці Жовківщини відчували, як польська влада намагається силою полонізувати їх. Ось свідчення: *“У селі Сопошин мав споживчий склеп Вязівський. Поляки перекурили його прізвище на Вйонзовскі. В селі Мацошині мешкав селянин Грабовський, котрого два сини Федір та Іван, належали до ОУН. Їхній батько мав брата, котрий, щоби отримати тяжку фізичну працю на залізниці, мусів змінити прізвище на Грабовскі. Таких випадків було багато більше”* [10, с. 39].

Поляки вели політику асиміляції. Вони прагнули створити так звану “Шляхту загродову”, членами якої мали бути особи з прізвищами на “скі”. Мешканець Жовківщини Д. Недовіз згадує: *“Польська адміністрація самочинно змінювала в прізвищах закінчення, наприклад, замість Сажинський – Сажинскі. Я сам боровся за правильне написання свого прізвища в гімназії, бо польська адміністрація перекурила його на “Недовуз”. Сперечаючись з професором польської мови Ратусінським, я домігся того, що прізвище знову писали “Недовіз”. Це була неприємна справа. Вмішалася польська поліція, і вся моя родина була заангажована”* [11, с. 11]. Із розповідей людей, які відчували на собі вплив Польщі, стає зрозуміло, що вони не хотіли змінювати свої прізвища, відстоювали право носити своє українське прізвище. Однак задля того, щоб зайняти певне становище у суспільстві, наприклад, отримати роботу, були змушені поступатися своїми принципами.

Мешканців Жовківщини звичайно ж обурювала зверхня поведінка поляків, і тому вони гуртувалися, щоб протистояти полонізації у своїх рідних селах. Теодор Пелех каже: *«Молодим хлопцем я мріяв бути монахом, щоби жити в печерах, пустинях. Коли я став дорослим юнаком, почав пізнавати тверде життя, тоді я вирішив згідно моїх сил бути справедливим і служити Україні»* [10, с. 41]. Це свідчить про те, що націоналістами ставали свідомі українці.

Теодор Пелех, який свого часу (ще в 1937 р.) належав до читальні “Просвіти” і був членом старшого гуртка істориків, добровільно вступив до ланки ОУН. Разом з ним до організації прийшли його односельці Володимир Роман, Теодор Кирик, Теодор Грабовський. Кожен із них склав присягу. *“Нашою метою було продемонструвати, що ми є господарями нашої землі”*, – стверджує Теодор Пелех. Члени ОУН вивішували національні прапори на державному будинку школи, зафарбовували польську символіку – по-різному протистояли ополяченню. Кількість членів ОУН зростала. У 1939 р. до тієї ланки ОУН, до якої належав Теодор Пелех, долучився також Андрій Гриник. Згодом членами ОУН стали й інші хлопці: Володимир Богоніс, Теодор Дідик, Микола Гриник, Іван Грабовський, Ярослав Мацько і Михайло Павник [10, с. 42]. Так організувалася підрайонна ланка (група) ОУН.

Як розуміємо, на Жовківщині ще до початку Другої світової війни виробилося негативне ставлення до польської влади. Несприйняття цієї влади й намір протистояти їй породило створення підрайонових і районних груп ОУН. Організація добре розбудувала свою мережу. Зокрема на Жовківщині підрайонову групу на початку Другої світової війни очолював Дмитро Маївський.

У 1939 р. політична ситуація змінилася. Наприкінці серпня на організаційних повітових зборах (відправі) в с. Мацошин провідний повітовий очільник ОУН Дмитро Маївський скеровував місцевих членів ОУН так: *“Організація Українських Націоналістів (ОУН) виразно ставить від*

початку свого існування на принцип, що для визволення України з-під ярма різних окупантів необхідно буде організувати українську збройну силу. Зближується німецько-польська війна, і ми, українці, маємо підготуватися до партизанської війни з поляками, дати полякам належну відповідь за кривду, якої вони нам заподіяли”.

На других зборах (відправі) у вересні 1939 р. Дмитро Маївський говорив коротко, але переконливо й рішуче: “Німеччина 1 вересня напала на Польщу. Ми, члени ОУН, будемо провадити партизанську війну проти поляків. Зброю будемо здобувати підступно і відвагою від свого ворога. Насамперед підемо на польські поліційні станиці, роззброїмо поліцаїв і будемо мати на початок кріси”.

Як бачимо, члени підрайонової групи ОУН с. Мацошин зокрема і Жовківщини загалом, у серпні–вересні 1939 р. ставили першочерговим завданням боротьбу з поляками. У цьому часі вони під керівництвом Дмитра Маївського організували військовий табір у лісі поблизу Волі Жовтанецької. До табору входили члени ОУН із навколишніх сіл: Зіболки, Желдець, Верени та ін. Мета табору була така:

- діяти організовано;
- “магазинувати зброю, що польська армія залишила в лісах”;
- виховувати молодь політично й організаційно [4, с. 209].

Організація такого військового табору засвідчує, що оунівці готувалися до можливих збройних дій проти поляків. Ненависть до польської влади керувала планами повітової організації українських націоналістів до вересня 1939 р.

Однак 16 вересня частини німецьких 2-ї та 4-ї дивізій зайняли частину сіл Жовківщини й наблизились до самої Жовкви. Польські частини груп “Жовкви” і “Гарай” (у районі с. Глинсько) ледве стримували наступ німців до 17 вересня. Тим часом з іншого боку наступали радянські війська. 17 вересня вони зайняли Тернопіль, Станіславів, Галич, Сарни, а 22 вересня увійшла до Львова краснопрапорна дивізія ім. Г.І. Котовського. У Мацошині перші частини Червоної армії були вже 21 вересня на свято Пресвятої Богородиці. Того ж дня вони з’явилися й у Жовкві. Польські частини без боїв капітулювали перед червоними військами. А з 23 до 27 вересня німецькі війська відступили з усієї території Жовківщини, яку тепер повністю зайняли червоні війська. Мешканці Жовківщини неоднаково сприймали нову владу: дехто ще не встиг виробити свого ставлення до неї, біднота й прокомуністично налаштовані люди, колишні члени КПЗУ¹ радо вітали “армію-визволительку”, члени ОУН, УНДО та їхні симпатичні зустріли червоних з недовірою. Про це свідчать архівні документи НКВС того часу: “В селе Боянец осадники в открытой форме выражали недовольство Советской властью... В селе Сопошино группа кулаков и осадников распространяют провокационные слухи о том, что советские деньги скоро на Украине примутся не будут...” [4, с. 184].

Прийшовши на західноукраїнські землі, радянська влада спробувала організувати соціальне життя на свій лад. Почала створювати колгоспи, вводити нову валюту, формувати нові органи влади. У цьому більшовикам допомагали прихильники радянської влади, вчорашні члени КПЗУ, а також євреї. Однак серед українського населення Жовківщини тих, хто довіряв комуністичній владі, було мало. Пропагандисти радянської влади напередодні Другої світової війни намагались примножити свій вплив на Жовківщині, залучаючи мешканців до членства в соціально-економічних товариствах району. Зі споминів мешканця Жовкви Івана Цюропайловича дізнаємось, що на зборах Союзу Українських Купців і Промисловців наприкінці червня 1939 року на порядку денному нарад був вступ нових членів до товариства. “У Жовкві і в повіті створилося кілька нових торговельних станиць. Ми хотіли їх втягнути в члени, але не передбачали, що до нашого товариства задумав вступити властитель купецької торгівлі А. Гумен, якого викинули з Промислової спілки кооператорів (ПСК). Він задумав цю купецьку організацію захопити в свої руки і перемінити на свою радянсько-пропагандивну базу, щоби через цих купців ширити комуністичну пропаганду і мати перед своїми грошодавцями чим похвалитися” [11, с. 179–180]. Ці свідчення дають змогу зрозуміти, що мешканці Жовківщини, вступаючи до соціально-економічних товариств, здебільшого ставили

¹ 1938 р. повітові комуністичні організації у Жовкві припинили свою діяльність внаслідок того, що Комінтерн звинуватив західноукраїнських комуністів у націоналізмі.

перед собою лише господарські цілі й не передбачали впливу на них комуністичних ідей. Тобто соціально-економічні товариства не були гарантом стовідсоткової підтримки нової влади. Однак члени таких товариств, відчуваючи хоч якусь підтримку радянської влади, не були її активними противниками.

Нова влада також розуміла, що її не підтримають ті, що пропагували українську національну ідею в часи польського режиму. Отже, противники колонізації Жовківщини ставали й ворогами радянської влади, оскільки своїх позицій щодо розвитку України вони не змінили.

З приходом до Жовківщини радянської влади тут почали діяти каральні органи НКВС, які розпочали репресивні заходи проти противників комунізму, українських націоналістів та їхніх родичів. Це, зрештою, викликало спротив українського населення і змушувало прихильників створення Української держави йти в підпілля, а саму організацію (ОУН) – обачніше діяти в підпіллі. Траплялося й таке, що груба поведінка представників радянської влади спонукала захисників української нації до рішучих дій. Про нетерпиме ставлення українських націоналістів до радянської влади свідчать, наприклад, такі спогади одного з робітників місцевої пекарні про випадок, який стався в листопаді 1939 р. з мешканцем Жовкви п. Панчишином: *“Це був прибраний син старших віком господарів при вулиці Туринецькій. Він служив при міліції. Вечором десь коло 8-ї години кличе його енкаведист до себе і закидає йому прогріхи з польських часів за приналежність до ОУН. Панчишин витягнув наган і вистрелив в енкаведиста, а сам скочив через вікно і заднім вікном в мурі дістався на площу, яка в той час була порожня. Перебіг на подвір’я Гулина і в городах пропав. Енкаведисти і міліція поїхали до його прибраних родичів. В хаті його не застали; забрали родичів з ліжка і за два дні вивезли їх на Сибір. По дорозі біля Куликова старий Панчишин помер з голоду і холоду, а стару повезли далше”* [11, с. 176]. Наведений приклад засвідчує, що члени ОУН, і люди, які противилися радянській владі, діяли деколи стихійно, необачно, а можливо, не могли передбачити наслідків своїх дій.

Про невдоволення діями радянської влади можемо довідатися й зі сторінок тодішньої преси, що виходила у Львові. Робітники Жовківщини влаштовували саботажні акції під час сільськогосподарських робіт [12]; вчиняли напади на органи радянської влади у Жовківському районі [13].

Національно свідомі українці зрозуміли, що тепер треба боротися проти нового окупанта. Провідником цієї боротьби стала ОУН. Однак, зважаючи на неоднотайність жовківської громади, а також на те, що новий окупант був досить сильним та категоричним у своїх діях, оунівці мусили діяти лише підпільно. Керівник ОУН на Жовківщині Дмитро Маївський почав реорганізувати теренову мережу ОУН Жовківщини. Він пропонував тим членам Організації, що відбували покарання в польських тюрмах за національну ідею і тепер були розконспіровані, щоб вони їхали за кордон, поки ще більшовики не скріпили кордону, або щоб добровільно йшли в підпілля. До тих розконспірованих друзів належали: Бродик-Скіра, Завадка, Павник, В. Роман, І. Мостенець, І. Рудник, В. Кантор та ін. [10, с. 61]. Восени 1940 р. Маївський організував розконспірованих членів у групи на перехід через кордон [10, с. 63]. Маївський знав, що тепер доведеться мати справу зі страшнішим ворогом, з большевиками. І тому насамперед намагався організувати мережу ОУН із нерозконспірованих членів. Нерозконспірованими членами ОУН були Василь Біч, зв’язкова Ірина Гевак із Жовкви та ін.

У підпіллі діяли такі члени ОУН: Іван Павник, Теодор Пелех, Володимир Роман, Василь Роман, Андрій Гриник, Теодор Кирик, Мирослав Кирик, Теодор Грабовський, Микола Гриник, Іван Грабовський та ін. [10, с. 64]. Нагромадивши чималий досвід боротьби з польською окупаційною владою, повітова ОУН продовжувала її в радянський період 1939–1941 рр. ОУН закликала мешканців Жовківщини не вступати до колгоспів (“державної панщини”), саботувати накладені большевицькою владою великі податки у вигляді зерна, м’яса та грошей, а також саботувати вирубку лісу та будівництво прикордонних укріплень. Нищівній критиці піддавалась радянська система освіти і денационалізація, а точніше русифікація культурного життя [4].

Як згадує член ОУН Д. Недовіз, очільник Жовківських націоналістів Дмитро Маївський неодноразово підкреслював, що ОУН *“...повинна бути готовою до будь-яких суспільних змін, що за кордоном готують кадри швидкого закріплення нашого уряду на українській території в містах і*

селах. Ця праця важка і небезпечна, особливо тут, бо Москва вже встигла організувати репресивні станції НКВД своїх “стрибків” і “сексотів”. Майський казав, що в цій справі жінки повинні відіграти важливу роль, насамперед вони повинні налагоджувати зв’язки із вчителями, які прибули зі Східної України і різними способами довести до їхньої свідомості мету нашої боротьби. Так само треба працювати із солдатами і офіцерами-українцями совітської армії. Треба звернути увагу на наших студентів, які масово вступають до вищих шкіл” (1940 рік) [11, с. 23]. Із цих спогадів випливає, що ОУН враховувала активні дії радянської влади й намагалась використати різні шляхи спротиву їй.

Передбачаючи неминучість війни між Німеччиною та Радянським Союзом, нова влада швидкими темпами будувала військові споруди. Член ОУН Василь Роман згадує, що більшовики кожного дня «гонили» людей до примусової праці. Люди були незадоволені, бо не мали часу навіть на те, щоб доглянути власну господарку [14, с. 39]. До будівельних робіт залучали не лише місцевих мешканців, а й привозили людей із Наддніпрянської України. Інший член ОУН Дмитро Недовіз зазначає: “Рівночасно поживавилася і пропаганда ОУН. Підпільний провід звернув увагу на українців з Придніпрянини, яких прислали будувати військові укріплення, організувати ради і колгоспи. Їх обирали до районних і сільських рад. До них була спрямована наша пропаганда” [11, с. 25]. Члени ОУН поширювали пропагандистські листівки й серед приїжджих. Тобто одним із видів ідеологічної діяльності ОУН був вплив на тих, що прибули на Жовківщину із інших теренів України. Оунівці сподівалися на їхню підтримку.

Для своїх членів і семінаристів ОУН організувала сходини, на яких йшлося про політичну ситуацію. Сходини передбачали роз’яснювальну мету. Тут же, на сходинах, активісти визначали завдання національно-визвольної боротьби. Члени ОУН Ю. Гадада (районовий), а також В. Роман проводили з підпільниками вишколи, під час яких увага спрямовувалась на моральну й конспіративну підготовку підпільників, піднесення їх ідейно-політичного та фахового рівня. Передбачаючи наближення німецько-радянської війни і відчуваючи нестачу фахових людей із місцевого населення, ОУН готувала своїх активістів перейняти владу на промислових підприємствах та у державній адміністрації [4, с. 210].

Як бачимо, діяльність ОУН на Жовківщині 1939–1941 рр. була підпорядкована головній меті, яку організація проголосила ще в часи свого зародження, – здійснення національної революції і побудова незалежної соборної держави: “Першорядним завданням визвольної боротьби ОУН вважала усунення з українських земель усіх окупантів” [15].

Отже, методи роботи ОУН на початку Другої світової війни визначилися історичними умовами, які склалися. Протистояння оунівців польській владі змінилося на протистояння окупаційній радянській владі. Оскільки радянська влада з пересторогою ставилася до тих, хто вже зарекомендував себе як борець проти колонізації (таких уже вважали націоналістами й автоматично – борцями проти радянського режиму; їх та їхні сім’ї вивозили із Західної України), то українські націоналісти змушені були діяти підпільно. Їхню участь в національно-визвольному русі переважно визначало керівництво ОУН. Члени ОУН у 1939–1940-х рр. проводили здебільшого роз’яснювальну роботу серед населення, поширювали листівки, в яких пропагувалася національна ідея. До того ж активісти ОУН вивчали зброю, намагалися досягти фахового рівня в усіх галузях господарства. Усе свідчило про те, що ОУН на Жовківщині націлена перейти від підпільної діяльності до збройного опору окупантові. У сам же період з 1 вересня 1939 р. до 22 червня 1941 р. організованих збройних виступів з боку ОУН у Жовківському районі не спостерігалось. Це свідчить про те, що ОУН на початковому етапі Другої світової війни формувала план своїх радикальних дій опору окупантам.

1. *Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія: Фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА.* – К.: Наук. думка, 2005. – 210 с. 2. *Курилович К. Українське життя в умовах німецької окупації (1939–1944 рр.): за матер. україномовної легальної преси: монографія / НАН України. ЛННБ України ім. В. Стефаника. Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. С. Грушевського.* –

Львів, 2010. – 328 с. 3. Баран В., Токарський В. – *Україна: західні землі: 1939–1941 рр.* / Інститут українознавства НАН України, 2009. – 448 с. 4. Жовківщина: історичний нарис / відп. ред. Микола Литвин // *Жовква–Львів–Балтимор*, 1994. – 325 с. 5. Швагуляк М. *Позиція та участь українців в німецько-польській війні 1939 р.* // *Україна–Польща: важкі питання.* – Т.4: матер. IV Міжнарод. семінару істориків “Українсько-польські відносини під час Другої світової війни”. Варшава, 8–10 жовтня 1998 року / відп. ред. М. Кучерена. – Варшава: TYRSA. – 1999. – С. 35–58. 6. Руккас А. *ОУН на території Львівського воєводства у вересні 1939 р.* / *Київська старовина.* – 2003. – № 1 – С. 73–82. 7. Партиляк І. *Тактика і стратегія українських націоналістів на початковому етапі Другої світової війни* // *Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія.* – К.: Інститут історії НАН України, 2005. – С. 15–87. 8. Жовківщина: *Історико-мемуарний збірник* / відп. ред. Микола Литвин // *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича.* – *Жовква–Львів–Балтимор.* – Т. 2. – 1995. – 349 с. 9. Сірий С.А. *Плянність революційної боротьби в краю* // *Визвольна політика.* – Мюнхен, 1948. Вид. III, ч.1 (18). 10. Пелех Т. *Мої молоді літа у вирі боротьби* // *Українське видавництво.* – Мюнхен – Торонто, 1988. – 238 с. 11. Жовківщина: *історико-мемуарний збірник* / відп. ред. Микола Литвин // *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича.* – *Жовква–Львів–Балтимор*, 1997. – Т.3. – 328 с. 12. *Чому припинили ремонт?* // *Вільна Україна.* – 26 червня 1940. – С. 2. 12. *Зграю бандитів покарано* // *Вільна Україна* – 28 червня 1940. – С. 6. 13. Роман В. *Моя праця і боротьба (Спогади члена ОУН).* – Мюнхен. – 1983. – 86 с. 14. *Від Конгресу Українських Націоналістів* // *Розбудова Нації.* – Прага, 1929. – № 1–2. С. 1.

УДК 94:355.25

І.В. Буковський

Національний університет “Львівська політехніка”

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД БУДІВНИЦТВА ПРОФЕСІЙНИХ АРМІЙ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

© Буковський І.В., 2012

Розглянуто деякі особливості будівництва професійних армій провідних країн світу.

It is considered some peculiarities of construction of professional armies of leading world's countries.

Майже два десятиліття поспіль Україна як самостійна держава реформує свої Збройні сили. Кінцевою метою цього процесу повинно стати створення невеликих за чисельністю, але добре вишколених, маневрених, озброєних найсучаснішою технікою, повністю укомплектованих Збройних сил. Оскільки це реформування справа не одного дня, то, по-перше, воно повинно здійснюватися за певним, раз і назавжди встановленим планом; а по-друге, враховувати досвід інших країн, які це вже пройшли. Але як це зробити? Як побудувати високопрофесійну армію? Які перспективи професіоналізації армії в Україні?

Відповіді на ці запитання пробували багато разів дати керівники держави, голови урядів України, міністри, політичні партії, громадські організації. Пошуку відповідей на ці запитання присвячувалися Міжнародні семінари, конференції тощо.

Вже зроблені й перші кроки на цьому шляху. Деякі підрозділи і навіть невеликі військові частини Збройних сил переведені на контрактну основу. Але відчутних результатів поки що це не дало. Аналізуючи проблеми реформи, можна зробити висновки про те, що військова організація в Україні в її сучасному стані малоефективна і обтяжлива для держави, а відтак – потребує кардинального реформування.